

Центр політико-правових
реформ

Дисциплінарна практика

Вищої ради правосуддя

щодо суддів

Київ – липень 2018

Аналітичний огляд підготовлено за підтримки Європейського Союзу у межах проекту «Посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні демократичних реформ і якості державної влади»

Автори:

Максим Середа,
Роман Куйбіда,
Роман Смалюк

У 2017 році в Україні на законодавчому рівні реформовано інститут дисциплінарної відповідальності суддів. Зміни були спрямовані на те, щоб підвищити ефективність цього інституту, але з іншого боку, - мінімізувати можливості використання його для тиску на суддів. Дисциплінарні повноваження зосереджені у Вищій раді правосуддя (раніше – їх здійснювали Вища рада юстиції і Вища кваліфікаційна комісія суддів залежно від рівня суду, де обіймав посаду суддя).

Предметом цього дослідження стала дисциплінарна практика дисциплінарних палат Вищої ради правосуддя, а також практика перегляду рішень дисциплінарних палат у Вищій раді правосуддя та суді. До уваги бралися рішення дисциплінарних палат 2017 року, а також подальша практика перегляду цих рішень Вищою радою правосуддя і Верховним Судом (станом на 10 липня 2018 року).

Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю Центру політико-правових реформ і в жодному разі не відображає погляди Європейського Союзу.

Зміст

ВСТУП.....	4
1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПРАКТИКИ.....	6
1.1. Кількість рішень	6
1.2. Статистика у розрізі дисциплінарних палат	7
1.3. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за підставами для відповідальності.....	8
1.4. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за видами судів	8
1.5. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за ініціаторами	9
1.6. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за регіонами	10
2. ЗАСТОСУВАННЯ ПІДСТАВ ДЛЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	12
2.1. Загальні спостереження	12
2.2. Зміни у застосуванні підстав.....	13
2.3. Проблеми у застосуванні підстав	14
3. НАКЛАДЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ	15
3.1. Застосування різних видів дисциплінарних стягнень	15
3.2. Застосування принципу пропорційності	16
3.3. Проблеми застосування принципів пропорційності і рівності	17
4. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ У ДИСЦИПЛІНАРНИХ СПРАВАХ	23
4.1. Оскарження рішень до ВРП	23
4.2. Оскарження рішень до суду	25
5. ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ МАЙДАНУ	28
ВИСНОВКИ.....	33
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	35

ВСТУП

У 2014-2016 роках в Україні відбулася масштабна реформа системи дисциплінарної відповідальності суддів. Реформа була зумовлена двома ключовими чинниками. По-перше, слід було очистити судову систему від суддів, які її скомпрометували, а також перезавантажити склад Вищої ради юстиції (*далі – ВРЮ*) та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (*далі – ВККС*), діяльність яких привела до узалежнення суддів від політичної влади. По-друге, необхідно було привести систему дисциплінарної відповідальності суддів у відповідність до європейських стандартів, зокрема, усунути системні недоліки дисциплінарної процедури, на які звернув увагу Європейський суд з прав людини у справі «Олександр Волков проти України».

На виконання цих цілей було прийнято кілька нормативно-правових актів, зокрема, Закон України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» у квітні 2014 р., Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» у лютому 2015 р., Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» у червні 2016 р., а також Закон України «Про Вищу раду правосуддя» у грудні 2016 р.

Унаслідок реформи усі повноваження щодо дисциплінарної процедури передані до Вищої ради правосуддя (*далі – ВРП, Рада*), створеної шляхом реорганізації ВРЮ. Відповідно до закону, для розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів, ВРП формує дисциплінарні палати, які є «квазісудами» першої інстанції для розгляду дисциплінарних справ. Апеляційний перегляд рішень дисциплінарних палат здійснює ВРП (без участі членів відповідної дисциплінарної палати, які первинно розглядали справу), а касаційний – Велика палата Верховного Суду.

Завдяки ухваленим нормативно-правовим актам вдалося усунути більшість законодавчих проблем з дисциплінарною процедурою, на які вказував Європейський суд з прав людини. Зокрема, повністю вирішено такі проблеми:

1) парламент усунуто від вирішення питань дисциплінарної відповідальності судді (зокрема звільнення судді з посади);

2) скасовано поєднання в повноваженнях члена ВРЮ (ВРП) ролі «обвинувача» і «судді» в одній і тій самій справі (участь члена ВРЮ (ВРП), який здійснював перевірку і вніс подання про звільнення судді, у голосуванні щодо судді під час розгляду у ВРЮ (ВРП);

3) усунута можливість поєднання повноважень члена ВРЮ (ВРП) і народного депутата України в одній особі;

4) заборонено суміщати членство у ВРЮ (ВРП) і прокурорську діяльність, позбавлено членів цього органу ексклюзивного права ініціювати питання про дисциплінарну відповідальність судді, а також виключено Генерального прокурора зі складу ВРЮ (ВРП);

5) порушення присяги як підставу для звільнення судді з посади замінено більш конкретною – «вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубого чи систематичного нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді»;

6) упроваджена процедура відводу члена ВРЮ (ВРП), у безсторонності якого існують об'єктивні сумніви;

7) Вищий адміністративний суд України отримав достатні повноваження щодо відновлення порушених прав судді (щоправда, пізніше законом встановлено досить обмежені підстави для перегляду дисциплінарних рішень новим Верховним Судом, який створено на заміну зокрема й Вищого адміністративного суду. Однак Верховний Суд обрав

позицію, що ці підстави обмежують право на судовий захист, й у своїй практиці виходить за їх межі – див. розділ 5);

8) упроваджено строк давності для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності;

9) упроваджено більш широкую шкалу дисциплінарних стягнень з метою дотримання принципу пропорційності.

З 2019 року буде вирішена проблема зі складом ВРП, більшість у якій мають становити судді, що обрані суддями. Станом на сьогодні з 19 членів ВРП лише 8 є суддями, що обрані своїми колегами (7 – з'їздом суддів України та Голова Верховного Суду обрана Пленумом Верховного Суду). Решта 11 членів ВРП обрані або призначені Президентом України, Верховною Радою України, всеукраїнською конференцією працівників прокуратури, з'їздом адвокатів України та з'їздом представників вищих юридичних навчальних закладів та наукових установ.

Водночас нове законодавство остаточно не вирішило проблему ігнорування судами важливих і належних аргументів сторони, хоча й визначило це однією з підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Таким чином, Україні вдалося вирішити більшість системних проблем законодавчого регулювання дисциплінарної процедури та наблизити її до європейських стандартів. Однак, якісна система дисциплінарної відповідальності, хоча й починається з правильних норм, не можлива без справедливої і послідовної практики.

Предметом цього дослідження є дисциплінарна практика дисциплінарних палат ВРП, а також практика перегляду рішень дисциплінарних палат у ВРП та суді. До уваги бралися рішення дисциплінарних палат 2017 року, а також подальша практика перегляду цих рішень ВРП і Верховним Судом (станом на 10 липня 2018 року).

1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Кількість рішень

Згідно з офіційними статичними [даними](#), у 2017 році ВРП прийняла 7 911 рішень у дисциплінарних провадженнях (рішення про повернення скарги членом ВРП чи дисциплінарною палатою ВРП, рішення про відмову у відкритті дисциплінарної справи, рішення про залишення дисциплінарної скарги без розгляду, рішення про відкриття дисциплінарної справи, рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності, рішення про відмову в притягненні до дисциплінарної відповідальності).

Переважно Рада розглядала дисциплінарні матеріали передані їй від ВККС. Відповідно до офіційної [інформації](#), розміщеної на веб-сайті ВККС, Комісія не встигла розглянути близько 13 тисяч скарг щодо дисциплінарної відповідальності суддів.

У 5952 випадках члени ВРП ухвалили рішення про повернення дисциплінарних скарг заявнику. Ще 192 скарги повернули дисциплінарні палати ВРП.

Таким чином, *розгляд 78% усіх дисциплінарних скарг щодо суддів у 2017 році завершився на етапі попередньої перевірки.*

Найчастіше підставою для повернення дисциплінарної скарги ставало те, що скарга подана з порушенням порядку, визначеного Законом України «Про судоустрій і статус суддів», або не підписана чи не містить прізвища, імені, по-батькові скаржника або судді, місця проживання (місця перебування, місцезнаходження) скаржника – у 3006 випадках. Це означає, що *близько 50% дисциплінарних скарг не розглядалися повноцінно через невиконання заявниками формальних вимог до подання дисциплінарної скарги.*

У багатьох випадках скарги заявникам поверталися через кілька років після їх подання. Така неоперативність нерідко призводить до того, що усунення формальних недоліків поданої дисциплінарної скарги не має практичного сенсу, наприклад, через сплив строків дисциплінарної відповідальності.

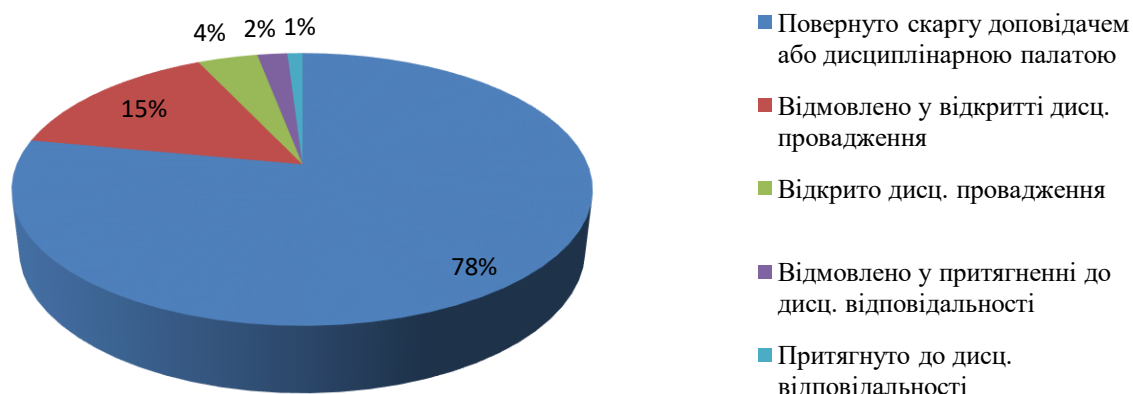
Успішне завершення попередньої перевірки дисциплінарної скарги ще не означає проведення повноцінної дисциплінарної процедури щодо судді. За Законом України «Про Вищу раду правосуддя» дисциплінарна палата ВРП може відмовити у відкритті дисциплінарної справи за наявності підстав, визначених законом. Загалом у 2017 році дисциплінарні палати ВРП прийняли рішення про відкриття 345 дисциплінарних справ, а у 1196 випадках — відмовили у відкритті справи.

У 2017 році дисциплінарні палати ВРП розглянули 221 відкриту дисциплінарну справу, у більшості з яких скаржникам відмовлено у притягненні суддів до дисциплінарної відповідальності (130 випадок).

У 91 випадку дисциплінарні палати ВРП прийняли рішення про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, за якими притягнуто до відповідальності 96 суддів.

Таким чином, *рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності становлять лише 1% від усіх рішень за наслідками дисциплінарних проваджень.*

Інформація щодо прийнятих рішень у дисциплінарних провадженнях

1.2. Статистика у розрізі дисциплінарних палат

Практика щодо відкриття та розгляду дисциплінарних справ у різних дисциплінарних палатах суттєво відрізняється за статистичними показниками.

Так, Перша дисциплінарна палата прийняла рішення про відкриття провадження у 17% справ (83 з 500), Друга дисциплінарна палата у 21% (135 з 657). У Третью дисциплінарної палати ВРП відсоток відкритих дисциплінарних справ суттєво вищий – 33% (126 з 383).

Відчутна нерівномірність існує між кількістю відкритих дисциплінарних справ, доповідачами у яких були різні члени ВРП. Найбільше дисциплінарних справ відкрито на підставі доповідей членів Другої дисциплінарної палати Малашенкової Т.М. (56), Волковицької Н.О. (38) та членів Третью дисциплінарної палати Мірошніченка А.М. (45), Олійник А.С. (37). Натомість член Першої дисциплінарної палати Комков В.К. був доповідачем лише у 8 справах, а члени Третью дисциплінарної палати Мамонтова І.Ю. та Гречківський П.М. у 4 та 2 справах відповідно.

Суттєво відрізняється також і кількість рішень про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, прийнятих дисциплінарними палатами. Так, Перша дисциплінарна палата прийняла рішення про притягнення суддів до відповідальності у 20 випадках, Друга дисциплінарна палата у 27 випадках, а Третя дисциплінарна палата у 44 випадках. Цікаво, що член Третью дисциплінарної палати ВРП Мірошніченко А.М. був доповідачем у більшій кількості справ, що закінчилися рішенням про притягнення судді до відповідальності, аніж усі члени Першої дисциплінарної палати разом, – у 23 справах.

Натомість загальна кількість рішень у дисциплінарних провадженнях, прийнята різними дисциплінарними палатами (включаючи одноосібні рішення їх членів), приблизно однакова. Перша дисциплінарна палата ВРП прийняла 2 514 рішень, Друга дисциплінарна палата ВРП – 2 613 рішень, Третя дисциплінарна палата ВРП – 2 784 рішення.

Ці дані з високим ступенем вірогідності можуть вказувати на те, що *різні дисциплінарні палати та різні члени ВРП розглядають скарги щодо суддів з різним ступенем ретельності.*

1.3. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за підставами для відповідальності

Дисциплінарні палати ВРП притягнули до відповідальності 86 суддів за дії, які так чи інакше пов'язані зі здійсненням правосуддя в Україні.

Лише 10 суддів притягнуті до дисциплінарної відповідальності з інших підстав. Зокрема, дисциплінарні палати ВРП притягнули до відповідальності 5 суддів – за невиконання обов'язків судді протягом тривалого часу, 3 суддів – за здійснення правосуддя іменем держави-агресора чи терористичного угруповання, 2 суддів – за керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння.

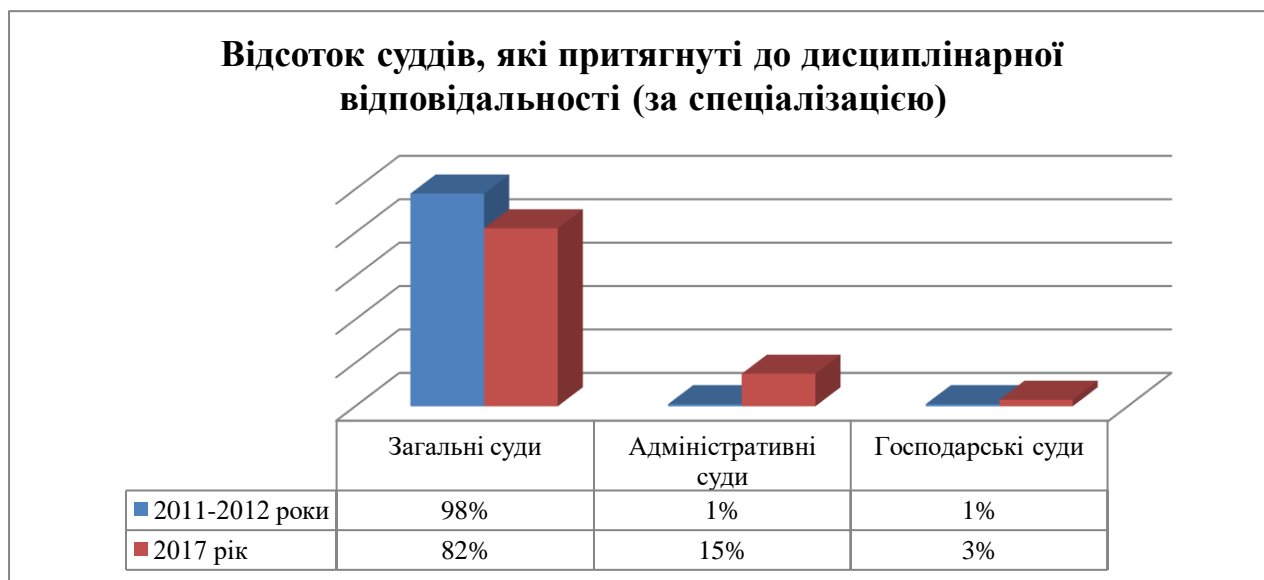
1.4. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за видами судів

З 96 суддів, що притягнуті до дисциплінарної відповідальності за рішенням дисциплінарних палат, 83 є судьями місцевих судів. У 7 випадках до дисциплінарної відповідальності притягнуті судді апеляційних судів, у 6 – судді вищих судів.

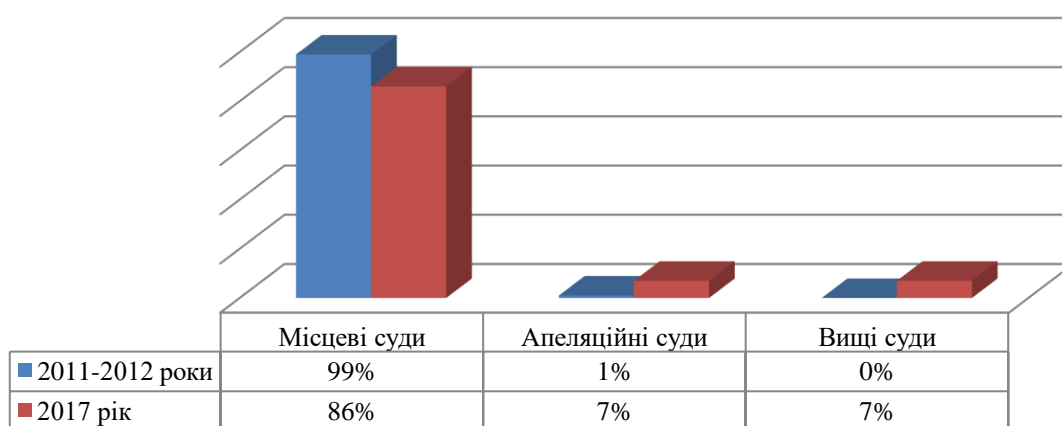
Судді загальних судів значно частіше притягалися до дисциплінарної відповідальності (79), аніж судді адміністративних (14) чи господарських (3) судів.

Ці дані дещо відрізняються від даних [дослідження](#) дисциплінарної практики, яке проводив Центр політико-правових реформ у 2011-2012 роках. Тоді у 99 % випадків до дисциплінарної відповідальності притягалися судді місцевих судів, у 98% судді саме загальних судів.

Отже, у 2017 році найчастіше притягалися до дисциплінарної відповідальності судді місцевих загальних судів. Однак помітна тенденція до збільшення кількості притягнень до дисциплінарної відповідальності суддів спеціалізованих судів (особливо адміністративних) та суддів судів вищого рівня.

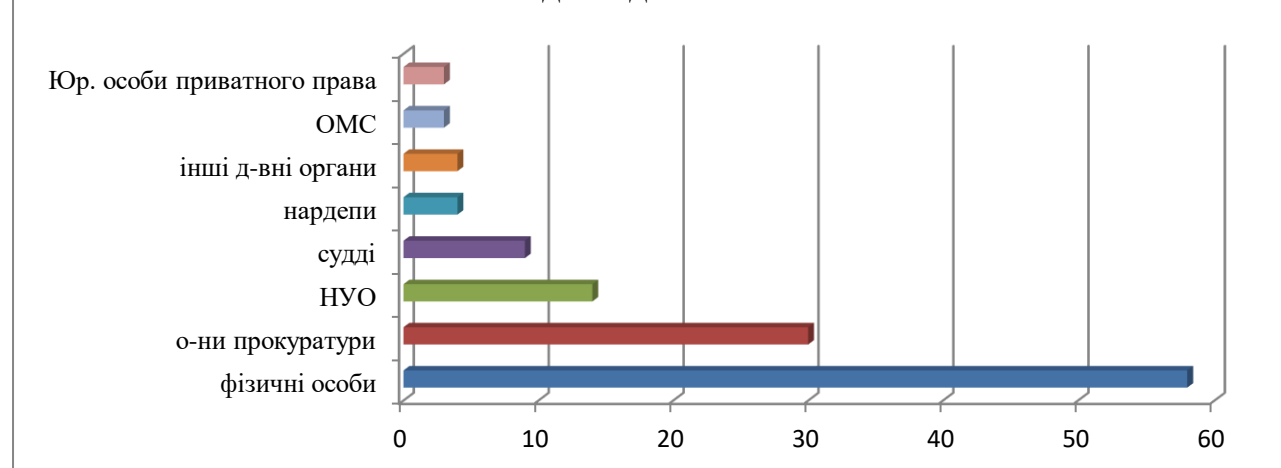
Відсоток суддів, які притягнуті до дисциплінарної відповідальності (за рівнем суду)

1.5. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за ініціаторами

Ініціаторами притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності найчастіше виступали фізичні особи – у 58 випадках та органи прокуратури – у 30 випадках. Також ініціаторами притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності виступали: неурядові організації – у 14 випадках, судді – у 9 випадках, народні депутати України – у 4 випадках, інші державні органи – у 4 випадках, представники органів місцевого самоврядування – у 3 випадках, інші юридичні особи – у 3 випадках. Крім того, 2 суддів притягнуто до дисциплінарної відповідальності за власною ініціативою дисциплінарних палат ВРП.

Ініціатори притягнення судді до дисциплінарної відповідальності

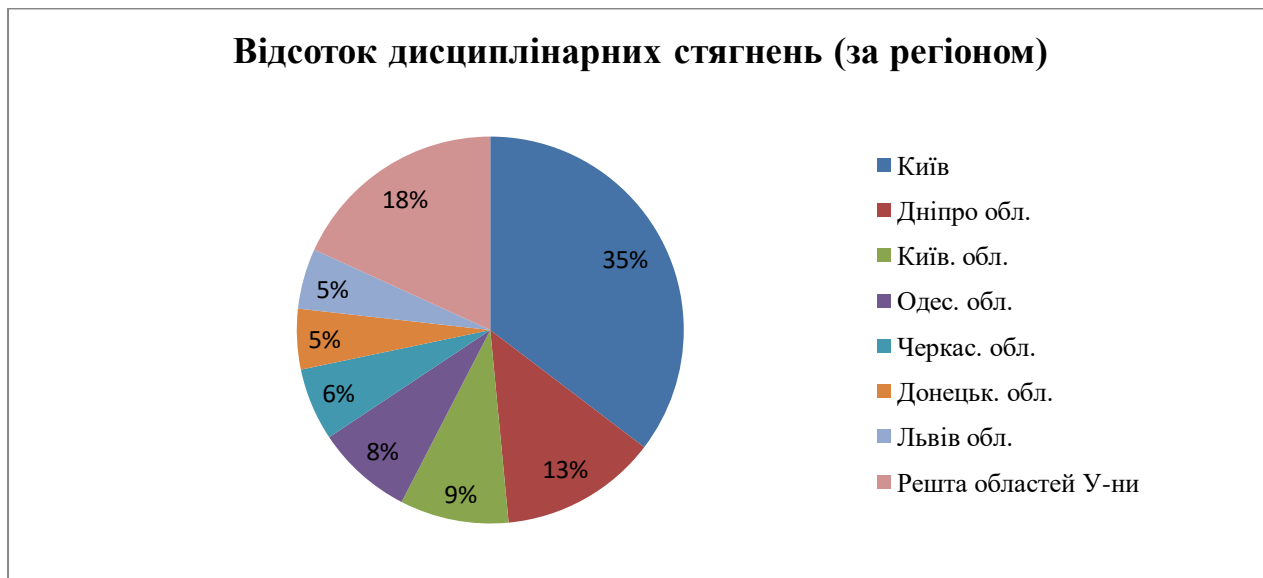

Порівняно з попередніми роками значно зросла кількість суддів, притягнених до відповідальності за ініціативою органів прокуратури та неурядових організацій. Це може бути пояснено тим, що саме ці дві групи заявників часто виступали ініціаторами притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів Майдану¹.

¹ У цьому дослідженні під «суддями Майдану» розуміються усі судді, які розглядали судові справи, у статті 3 Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні», та щодо яких подана дисциплінарна скарга за встановленою законом процедурою.

1.6. Статистика притягнення до дисциплінарної відповідальності за регіонами

Лідерами за кількістю дисциплінарних стягнень є судді, які працюють у судах м. Києва (34). Так, дисциплінарні палати прийняли рішення про притягнення до відповідальності 12 суддів з Дніпропетровської області, 9 – з Київської області, 8 – з Одеської області, 6 – з Черкаської та по 5 – з Донецької та Львівської областей. Судді з інших регіонів України сукупно притягалися до відповідальності у 17 випадках.

Хоча судді з Києва притягалися до дисциплінарної відповідальності майже утричі частіше, аніж з будь-якого іншого регіону України, дисциплінарні стягнення до них, як правило, застосовувалися м'якші. Так, якщо до суддів з інших регіонів України відповідальність у вигляді подання про звільнення наступала у 65% випадків (40 з 62), то для суддів з Києва у 47% (15 з 34). До суддів з Києва частіше застосовувалась відповідальність у вигляді догани (6 з 8), аніж суворої догани (2 з 8), у той час як співвідношення застосування цих санкцій до суддів з інших регіонів України прямо протилежне.

Ці розбіжності не можуть бути пояснені розглядом дисциплінарних справ щодо подій Майдану. Навпаки, «судді Майдану» дещо вирівнюють статистику. Так, дисциплінарні палати ВРП лише у 10% дисциплінарних справ щодо київських суддів, які безпосередньо не пов'язані зі справами Майдану, прийняли рішення про притягнення їх до дисциплінарної відповідальності у вигляді подання про звільнення з посади (2 з 18). Натомість до суддів з

інших регіонів України дисциплінарні палати ВРП обирали найтяжчу санкцію у 49% випадків (18 з 37).

Наразі незрозуміло, чи є такий дисбаланс між санкціями щодо суддів з Києва та регіонів випадковим, чи він має свої причини. Не виключено, що дисбаланс пов'язаний з тим, що саме судді у Києві, як правило, розглядають найбільш чутливі під політичним кутом зору справи, а наявність дисциплінарного стягнення, не пов'язаного зі звільненням, може бути хорошим важелем впливу на суддю (див. приклад 2 на с. 19).

2. ЗАСТОСУВАННЯ ПІДСТАВ ДЛЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

2.1. Загальні спостереження

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначає 24 підстави для дисциплінарної відповідальності суддів. Ця кількість є значно більшою, аніж у попередньому законодавстві. До прийняття Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» закон визначав лише 6 підстав для дисциплінарної відповідальності суддів.

У 2017 році дисциплінарні палати ВРП застосовували здебільшого ті підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, що існували й раніше.

Суддів найчастіше притягували до дисциплінарної відповідальності за відмову у доступі до правосуддя чи інші істотні порушення норм процесуального права – у 78% випадків, а також за допущення поведінки, що порочить звання судді та підриває авторитет правосуддя – у 68% випадків.

Ці підстави для відповідальності суддів були найпоширенішими і в минулі роки. Так, у 2011-2012 роках у 40% випадків ВККС оголошувала суддям догани саме за істотні порушення норм процесуального права. У цей же проміжок часу ВРЮ у 81% випадків приймала рішення про внесення подання про звільнення судді за порушення присяги у зв'язку з вчиненням суддею дій, що порочать звання судді та підривають авторитет правосуддя.

Як правило, дисциплінарні палати ВРП констатують у діях суддів наявність обох цих підстав.

Приклад 1. Суддя [Мороз В.П.](#) у кількох справах умисно порушив право власності, що призвело до рейдерського захоплення майна. Під час розгляду справ суддя порушив правила виключної підсудності, не повідомляв сторін про розгляд справи належним чином, відкрив провадження за відсутності доказів сплати повної суми судового збору тощо.

Приклад 2. Суддя [Ходачкевич Н.І.](#) вирішила питання про права та інтереси групи осіб, не залучивши їх до судового розгляду, не повідомила належним чином сторін про розгляд справи, прийняла рішення про задоволення позовних вимог, незважаючи на те, що стороною було пропущено строки позовної давності (щодо окремих вимог, строк давності сплив понад 5 років тому), не врахувала, що позов підписано особою, яка не мала на це процесуальних повноважень, тощо. ВРП також врахувала, що справа розглянута суддею протягом 7-денного строку, хоча звичайний розгляд справ суддею у цей період складав 33 дні.

Водночас у тих випадках, коли підставою для дисциплінарної відповідальності судді є дії не пов'язані зі здійсненням правосуддя в Україні, дисциплінарні палати ВРП кваліфікують дії судді лише за підставою «допущення суддею поведінки, що порочить звання судді та підриває авторитет правосуддя».

Приклад 1. Суддя [Юхимук Р.С.](#) безпідставно не виконував повноваження судді протягом тривалого часу. Третя дисциплінарна палата ВРП кваліфікувала поведінку судді як таку, що порочить звання судді та підриває авторитет правосуддя.

Приклад 2. Суддя [Бессараб Л.М.](#) здійснює «правосуддя» у Криму іменем держави-агресора. Ця поведінка визнана такою, що порочить звання судді та підриває авторитет правосуддя.

Також у порівняно невеликій кількості випадків дисциплінарні палати ВРП притягнули суддів до відповідальності лише за істотні порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя.

Приклад 1. Суддя [Криворучко П.В.](#) відкрив провадження у справі щодо особи, зареєстроване місце проживання якої не з'ясоване у законний спосіб. Крім того, суддя неналежно оформив матеріали справи під час надсилання її до апеляційної інстанції. Ці дії судді Третя дисциплінарна палата кваліфікувала як істотне порушення норм процесуального права, що призвело до порушення правил підсудності та унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків.

Приклад 2. Суддя [Тітова І.В.](#) не повідомила заявника у встановлених процесуальним законом порядку та спосіб про дату, час та місце розгляду його скарги, хоча разом зі скаргю він подавав заяву на отримання текстів судових повісток у вигляді SMS-повідомлень, яка наявна в матеріалах провадження. Крім того, у матеріалах дисциплінарної справи наявні переконливі дані, які свідчать про те, що суддя зазначила неправдиву інформацію про присутність адвоката скаржника у судовому засіданні. Третя дисциплінарна палата ВРП розцінила ці дії як істотне порушення норм процесуального права, що перешкодило учасникам судового процесу реалізувати свої права і обов'язки.

2.2. Зміни у застосуванні підстав

Помітною зміною у порівнянні з дисциплінарною практикою у 2011-2012 роках є різке зменшення кількості випадків притягнення до дисциплінарної відповідальності за порушення строків розгляду справ. У 2017 році ця підстава для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності використана лише у 3 випадках, хоча ще 5 років тому вона була використана у 2/3 рішень щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Приклад 1. Перша дисциплінарна палата ВРП вирішила притягнути до відповідальності суддю [Лазаренко В.В.](#) у зв'язку з невжиттям належних і дієвих заходів для забезпечення розгляду справи у розумний строк та несвоєчасним наданням суддею копії судового рішення для її внесення в ЄДРСР. Так, цивільна справа перебувала у провадженні судді понад п'ять місяців, а копія судового рішення надіслана до ЄДРСР лише через 4 місяці після його ухвалення.

Приклад 2. Суддя [Макаренко І.О.](#) понад один рік і три місяці розглядала цивільну справу про стягнення страхового відшкодування, матеріальної та моральної шкоди

внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. На думку Третьої дисциплінарної палати ВРП, надмірне навантаження судді не може бути єдиним та достатнім виправданням допущеного суддею недбальства під час планування та призначення судових засідань у неробочі дні та в періоди щорічних відпусток, неналежної підготовки справи до розгляду, що неодмінно спричиняло неодноразове відкладення розгляду справи на тривалий час.

3 18 нових підстав для дисциплінарної відповідальності суддів палати застосовували лише три:

- 1) *незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору*

Приклад. Суддя [Корольчук Н.В.](#) не дослідив наявності чи відсутності умислу особи на вчинення адміністративного правопорушення, хоча адміністративна відповідальність щодо особи могла настати лише у випадку наявності прямого умислу, а особа, що притягалася до відповідальності чітко вказувала на цей аргумент. На думку Третьої дисциплінарної палати ВРП, оскільки аргументи сторони могли вплинути на прийняття кінцевого рішення у справі, дії судді Корольчука Н.В. охоплюються складом дисциплінарного проступку.

- 2) *незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу*

Приклад. Суддя [Пономаренко Ю.А.](#) не допустив до участі у справі другого представника особи у цивільній справі, хоча закон надавав стороні у справі таку можливість. Третя дисциплінарна палата ВРП вирішила, що ці дії перешкодили стороні реалізувати свої процесуальні права.

- 3) *умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків.*

Приклад. Суддя [Тонконоженко М.М.](#) у двох справах порушив право власності громадян на зброю – застосував до них санкцію у вигляді конфіскації майна, хоч закон не передбачав конфіскацію майна як можливе покарання за вчинення відповідного адміністративного правопорушення. Крім того, суддя не перевіряв, чи правильно складено протоколи про адміністративні правопорушення та використав їх як докази, хоча вони складені з грубим порушенням закону. На думку Третьої дисциплінарної палати, ці дії призвели до порушення презумпції невинуватості осіб, що притягалися до адміністративної відповідальності.

2.3. Проблеми у застосуванні підстав

Незастосування нових підстав до дисциплінарної відповідальності не може бути пояснено браком звернень щодо дисциплінарної відповідальності суддів за новими підставами.

Згідно з даними [дослідження](#) громадської організації «Фундація ДЕЮРЕ», ВРП свідомо не розглядала такі звернення через створені нею ж бюрократичні перепони. Так, наприклад, ВРП [витлумачила](#) Закон України «Про судоустрій і статус суддів» таким чином, що перевірка правдивості тверджень судді у декларації добросовісності належить до виключної компетенції ВККС, хоча жодне положення закону не обмежує ВРП у самостійній перевірці цих тверджень у межах дисциплінарної процедури. Очевидно, що, за версією Ради, ВККС спочатку має встановити факт недекларування або декларування недостовірних відомостей, а тоді ВРП буде вирішувати, чи було таке недекларування «завідомо недостовірним».

З аналогічних мотивів члени ВРП [відмовляли](#) в розгляді скарг щодо майнових декларацій суддів без повної перевірки цих декларацій Національним агентством з запобігання корупції.

Таким чином, **ВРП обрала шлях бюрократичного «пінг-понгу», який призводить до затягування розгляду дисциплінарних скарг та сприяє уникненню суддями відповідальності за новими підставами.**

В одному випадку дисциплінарна палата, а потім і ВРП вдалися до підміни законодавчо визначеної підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Приклад. Перша дисциплінарна палата ВРП притягнула суддю [Радченка В.Є.](#), до дисциплінарної відповідальності за нібито «не зазначення в судовому рішенні [ухвали слідчого судді щодо дозволу на обшук] мотивів його ухвалення», пославшись при цьому на підпункт «б» пункту 1 частини першої статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Однак ця норма Закону має іншу редакцію. Підпункт «б» пункту 1 частини першої статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає відповідальність за «незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору».

Не виключено, що притягнення до дисциплінарної відповідальності судді Радченка В.Є. пов'язане з іншими мотивами, ніж справедливе вирішення дисциплінарної справи. Адже підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності з підстави, що не передбачена законом, стало його рішення про надання дозволу на обшук у службовому кабінеті голови Окружного адміністративного суду м. Києва – Вовка П.В.

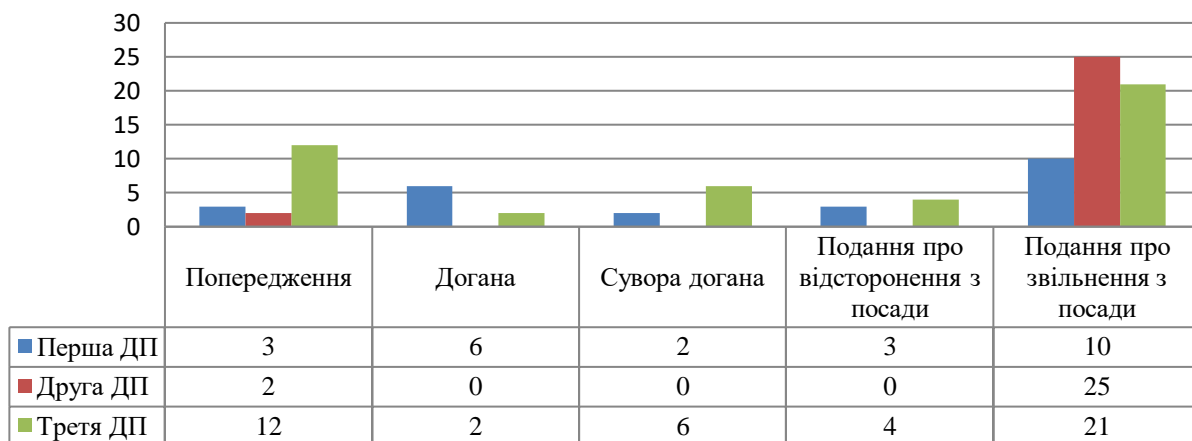
Пізніше Верховний Суд [скасував](#) відповідне рішення ВРП. не погодилася з висновками ВРП та зазначила, що суддя діяв у межах закону.

3. НАКЛАДЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ

3.1. Застосування різних видів дисциплінарних стягнень

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» передбачив можливість накладення на суддів 6 видів дисциплінарних стягнень, 5 з яких були використані у 2017 році. **Найчастіше дисциплінарні палати ВРП накладали на суддів стягнення у вигляді подання на звільнення з посади – у 56 випадках з 88.** Також на суддів накладалися стягнення у виді попередження – у 17 випадках, догани та суворої догани – у 8 випадках, подання про тимчасове відсторонення від здійснення правосуддя – у 7 випадках. Водночас санкція у виді подання про переведення на посаду судді нижчого рівня не була застосована жодного разу.

Застосування дисциплінарних стягнень (за дисциплінарною палатою та видом санкції)

3.2. Застосування принципу пропорційності

Спостерігається залежність суворості дисциплінарного стягнення від кількості підстав для дисциплінарної відповідальності, за якими кваліфіковано дії судді. Чим більша кількість підстав для дисциплінарної відповідальності, тим суворіше дисциплінарне стягнення накладається на суддю. Так, наприклад, майже у всіх випадках накладення на суддю дисциплінарного стягнення у вигляді попередження або догани, дії судді кваліфікувалися лише за однією підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Приклад. Суддя [Попревич Н.М.](#) несвоєчасно надав копію судового рішення для його внесення до ЄДРСР у справі щодо притягнення судді до адміністративної відповідальності і отримав за це догану з позбавленням права на доплату до посадового окладу протягом місяця.

У половині випадків накладення стягнення у вигляді «суворої догани» дії судді кваліфікували за однією підставою для дисциплінарної відповідальності, в іншій половині – за кількома.

Приклад 1. Суддя [Карнаух А.С.](#) під час розгляду справи про адміністративне правопорушення переніс розгляд поза межами строку накладення адміністративного стягнення, що дало змогу особі уникнути штрафу, розмір якого складав понад 800 тис. грн. Перша дисциплінарна палата ВРП вирішила, що суддя не вжив достатніх заходів для розгляду справи у встановлені законом строки, чим штучно створив умови для уникнення особою відповідальності. Ці дії Перша дисциплінарна палата ВРП кваліфікувала як «безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом».

Приклад 2. Суддя [Мікуліна А.В.](#) розглянула заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, не маючи матеріалів справи, яка у цей час перебувала у провадженні в іншого судді. Крім того, суддя не надіслала повісток-повідомлень

особам, які брали участь у справі, про розгляд. Усі ці дії у сукупності Третя дисциплінарна палата ВРП кваліфікувала за двома підставами для дисциплінарної відповідальності: істотне порушення норм процесуального права при здійсненні правосуддя та порушення прав людини та основоположних свобод.

Натомість у випадку обрання дисциплінарного стягнення у вигляді «подання про звільнення з посади» дисциплінарні палати ВРП майже завжди кваліфікували дії суддів за кількома підставами для дисциплінарної відповідальності.

Приклад. Суддя [Шабанов А.М.](#) допустив низку порушень під час розгляду трьох цивільних справ. Зокрема, суддя безпідставно затягнув розгляд однієї з цивільних справ, постановив ухвалу про виправлення «описки» у судовому рішенні, якою фактично змінив судове рішення на протилежне, грубо порушив правила виключної територіальної підсудності, заборонив збирати урожай шляхом накладення арешту на майно усупереч приписам статті 174 КПК України тощо. Дії судді Третя дисциплінарна палата ВРП кваліфікувала одразу за п'ятьма підставами для дисциплінарної відповідальності.

3.3. Проблеми застосування принципів пропорційності і рівності

На призначення конкретного дисциплінарного стягнення впливають дані, які характеризують особу судді. Однак ВРП не послідовна в оцінці цих даних щодо різних суддів. Наприклад, у практиці ВРП є випадки, коли як незначний, так і значний суддівський стаж вважався обставиною, що пом'якшує відповідальність судді.

Приклад 1. Третя дисциплінарна палата ВРП притягнула до відповідальності суддю [Антонюка О.А.](#) у вигляді подання про відсторонення з посади строком на 6 місяців. ВРП [змінила](#) рішення палати та вирішила скоротити строк відсторонення до 3 місяців. Це рішення мотивоване тим, що Третя дисциплінарна палата ВРП не повною мірою врахувала обставини, що характеризують особу судді, зокрема, наявність у нього значного суддівського досвіду та тривалого належного виконання обов'язків.

Приклад 2. Третя дисциплінарна палата ВРП притягнула до відповідальності суддю [Котельву К.О.](#) у вигляді подання про звільнення з посади. Однак ВРП [змінила](#) вид дисциплінарного стягнення на подання про відсторонення від здійснення правосуддя строком на 6 місяців. Підставою для зміни рішення стало те, що суддя, на думку ВРП, допустила дисциплінарний поступок «з огляду на незначний досвід роботи на посаді судді».

Водночас у певних випадках ВРП вважала значний суддівський досвід обставиною, що обтяжує вину судді.

Приклад. Третя дисциплінарна палата ВРП притягнула до відповідальності суддю [Котьо І.В.](#) у виді подання про звільнення з посади. У своєму рішенні палата зазначила, що порушення, допущені суддею, є очевидними і «особливо очевидними вони мали бути

для судді з таким тривалим досвідом роботи, який був у Котьо І.В. на час розгляду справи». ВРП [залишила](#) рішення Третьої дисциплінарної палати без змін.

Серйозною проблемою дисциплінарної практики є неуніфікованість підходів різних дисциплінарних палат щодо накладення дисциплінарних стягнень за аналогічні проступки.

Наприклад, Перша дисциплінарна палата ВРП у всіх справах щодо суддів, які позбавляли учасників Революції Гідності права керування транспортними засобами за нібито невиконання ними вимог патрульних про зупинку, застосовувала дисциплінарне стягнення у виді подання про відсторонення з посади строком від 2-х до 6 місяців. Водночас Друга та Третя дисциплінарні палати ВРП у цих випадках обирали стягнення у вигляді подання про звільнення з посади.

Приклад. Суддя [Оладько С.І.](#) позбавила водійських прав кількох учасників акцій протесту. Перша дисциплінарна палата ВРП вирішила внести подання про відсторонення судді з посади строком на 2 місяці. За аналогічних обставин Друга дисциплінарна палата ВРП вирішила внести подання про звільнення з посади судді [Козятник Л.Г.](#)

Різні санкції за схожі дисциплінарні проступки трапляються також і в межах однієї дисциплінарної палати.

Приклад 1. Суддя [Тітова І.В.](#) не повідомила заявника у встановленому процесуальним законом порядку про дату, час та місце розгляду його скарги. Крім того, у матеріалах дисциплінарної справи були переконливі дані про те, що суддя зазначила неправдиву інформацію про присутність адвоката скаржника у судовому засіданні. Третя дисциплінарна палата ВРП вирішила призначити судді попередження.

Приклад 2. Суддя [Мартинишин М.О.](#) розглянула справу за відсутності позивача, без доказів отримання позивачем судових повісток, а в рішенні вказала про те, що позивач нібито подав заяву про розгляд справи без його присутності. У цьому випадку Третя дисциплінарна палата ВРП вирішила накласти на суддю сувору догану.

У практиці ВРП та її дисциплінарних палат помітна тенденція поблагливого ставлення до голів судів, порівняно з іншими суддями. Принаймні такий висновок можна зробити з аналізу декількох справ, у яких за аналогічні (а іноді навіть тяжчі) проступки на голів судів накладали м'якші дисциплінарні стягнення, аніж на інших суддів.

Приклад. Голова Одеського окружного адміністративного суду [Глуханчук О.В.](#) та суддя Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області [Ротмістренко М.В.](#) керували транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння. Однак Глуханчук О.В. при цьому ще й використовував ненормативну лексику у спілкуванні з працівниками патрульної поліції, які зупинили транспортний засіб. [Відео](#) такого спілкування набуло поширення як на телебаченні, так і в мережі Інтернет. Більше того голова суду, ще й використав прес-службу суду для поширення неправдивих відомостей про обставини

інциденту, зокрема стосовно того, що він начебто не керував автомобілем. Незважаючи на те, що голова суду вчинив тяжчий проступок, до нього застосовано м'якше дисциплінарне стягнення. Так, Третя дисциплінарна палата ВРП відсторонила голову суду Глуханчука О.В. від здійснення правосуддя на 6 місяців, тоді як Друга дисциплінарна палата ВРП вирішила притягнути суддю Ротмістренка М.В. до дисциплінарної відповідальності у виді подання про звільнення з посади.

Висновок щодо поблажливого ставлення ВРП до голів суддів підтверджується також результатом розгляду дисциплінарних справ щодо голови Дніпровського районного суду м. Києва Ластовки Н.Д. та голови Оболонського районного суду м. Києва Дев'ятка В.В.

Приклад 1. ВРП [скасувала](#) рішення про притягнення до дисциплінарної судді [Ластовки Н.Д.](#), яка у кількох справах позбавила водійських прав учасників Революції Гідності. Єдиним аргументом на користь скасування була та обставина, що у діях судді Ластовки Н.Д. не знайдено ознак системності, адже *«при вирішенні питання співмірності допущених суддею Ластовкою Н.Д. порушень взято до уваги, що предметом дослідження у цій дисциплінарній справі є лише дії судді під час розгляду однієї справи про адміністративне правопорушення»*. Тому, мовляв, ВРП не може взяти до уваги наявність у матеріалах дисциплінарної справи інформації про аналогічні дії судді в інших справах щодо майданівців, щодо яких не було подано дисциплінарних скарг.

Водночас у справі щодо судді [Котьо І.В.](#), за практично ідентичними обставинами, ВРП продемонструвала інший підхід. Так, Третя дисциплінарна палата врахувала, що суддя розглянула значну кількість справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 122-2 КУпАП. *«За таких умов ... порушення норм процесуального права у виді притягнення особи до відповідальності за відсутності належно складеного протоколу стосовно неї могло бути вчинено лише умисно»*. Це рішення ВРП [залишила](#) у силі, погодившись з позицією Третьої дисциплінарної палати ВРП.

Приклад 2. Голова Оболонського районного суду м. Києва [Дев'ятко В.В.](#) у кількох справах ухвалював рішення щодо позбавлення водійських прав учасників акцій протесту. Спочатку Перша дисциплінарна палата закрила дисциплінарне провадження щодо цього судді через сплив строків давності, хоча і констатувала у його діях наявність ознак порушення присяги. Однак ВРП [змінити](#) це рішення Першої дисциплінарної палати та вилучила з рішення формулювання щодо наявності ознак порушення присяги. Натомість ВРП вказала, що дії судді містять ознаки дисциплінарного проступку, а не порушення присяги, мотивувавши це тим, що у діях судді не виявлено ознак умислу чи грубої недбалості.

Водночас в інших випадках, зокрема, щодо таких суддів як [Богінкевич С.М.](#), [Купрієнко С.І.](#), [Швиденко В.А.](#), які ухвалювали аналогічні рішення в таких же справах, ВРП займала іншу позицію. У цих справах Рада вважала доведеним умисел або грубу недбалість суддів у зв'язку з системністю їхніх дій – тобто через прийняття ними кількох рішень у справах щодо майданівців, які стали предметом дисциплінарного провадження.

Можна припустити, що така поблажливості до Дев'ятка В.В. зумовлена політичними мотивами, адже суддя є головуючим у справі колишнього Президента України Януковича В.Ф.

Ще однією *серйозною проблемою дисциплінарної практики є поширеність очевидної неспівмірності вчинених суддями дисциплінарних проступків та покарань, які призначають дисциплінарні палати ВРП.*

Приклад 1. Суддя [Лутай А.М.](#) обрав підозрюваному запобіжний захід у виді тримання під вартою строком на 60 днів. Третя дисциплінарна палата ВРП звернула увагу на низку порушень матеріального та процесуального права під час прийняття цього рішення. Зокрема, суддя не звернув увагу на те, що обшук автомобіля підозрюваного відбувся без дозволу суду на обшук, а доводи сторони захисту про недопустимість цих доказів, не лише не отримали відповіді з боку суду, а й взагалі не вказані в тексті судового рішення. Крім того, суддя не відреагував на твердження підозрюваного про застосування до нього тортур під час досудового слідства (сторона захисту надавала також медичну довідку про закриту травму грудної клітки), а також на обставини, які мали б враховуватись під час обрання запобіжного заходу (вагітність дружини, наявність малолітньої дитини на утриманні тощо). Третя дисциплінарна палата ВРП вирішила, що суддя не лише не відповів на суттєві аргументи щодо суті справи, але й *«грубо порушив загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини»*. Незважаючи на таку кваліфікацію, суддя отримав найлегше дисциплінарне стягнення у виді попередження.

Дисциплінарна справа щодо судді Лутая А.М. вражає також тим, що вона демонструє ставлення ВРП до порушень прав людини, допущених суддям під час розгляду справ щодо учасників акцій протесту у 2013-2014 роках. Адже за багатьма ознаками (нереагування на твердження щодо застосування тортур, невмотивоване обрання найсуворішого запобіжного заходу, нереагування на аргументи сторони захисту) ця справа подібна до тих, що розглядалися суддями під час подій Революції Гідності.

Приклад 2. Суддя [Васалатій В.К.](#) проводячи судові засідання порушив обов'язок поважати честь і гідність усіх учасників цивільного процесу і здійснювати правосуддя на засадах їх рівності перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак, а також утримуватися від висловлювань, які можуть завдати шкоди авторитету судді та судової влади. Це проявилось, зокрема, у такому:

- суддя неодноразово в принизливій формі висловлювався щодо рівня кваліфікації представника третьої особи у цивільній справі;
- суддя допускав неетичні коментарі щодо зовнішності представника третьої особи, що принижують її честь та гідність. Так, суддя назвав представника «дамою чорного кольору з чорними губами», а також робив непристойні зауваження, як-от: «Якщо б Ви не переживали, Ви б коліна не складали, заборонено лікарями, незважаючи на красиві ноги»;
- суддя висловив у зневажливій формі припущення щодо неспроможності третьої особи внаслідок віку та стану здоров'я розуміти, де вона знаходиться;
- суддя образив третю особу у справі за ознакою національності. Зокрема, в образливій формі запропонував представнику позивача повторити для представника третьої особи запитання суду, оскільки: «вона його не зрозуміла та як особа, яка має іншу національність, ніж громадяни України, відповідає питанням на питання»;

- суддя ставив представнику третьої особи питання, які ніяк не стосуються процесу. Зокрема: «Чи відомий вам розмір одягу вашої довірительки?»;

- суддя у цинічній формі та явно глузуючи звертався до третьої особи у справі, яка є літньою жінкою та особою з інвалідністю «С.С. Богодіста», озвучуючи ім'я та по батькові лише за першими літерами.

Незважаючи на такі вражаючі обставини, ВРП вирішила обмежитись дисциплінарним стягненням у виді попередження. Можна припустити, що така поблажливості зумовлена політичними мотивами, адже суддя Васалатій В.К. є одним із суддів у справі колишнього Президента України Януковича В.Ф.

Різні підходи дисциплінарних палат та непропорційність у накладенні дисциплінарних стягнень здебільшого не можуть бути виправлені на рівні ВРП, адже дисциплінарні палати ВРП не надають заявникам дозволу на оскарження.

Відповідно до Закону України «Про Вищу раду правосуддя» скаржник може оскаржити рішення у дисциплінарній справі, якщо дозвіл на таке оскарження надасть відповідна дисциплінарна палата, яка розглядала справу.

Згідно з пунктом 12.39 Регламенту ВРП: «при ухваленні рішення дисциплінарна палата може надати дозвіл скаржнику на оскарження рішення палати, зокрема у разі, якщо рішення прийнято не одностайно та/або якщо прийняте рішення не співпадає з позицією доповідача».

Однак у 2017 році дисциплінарні палати не надали заявникам жодного дозволу на оскарження рішення палати, навіть у тих випадках, коли доповідач пропонував застосувати до судді інше стягнення, аніж обране дисциплінарною палатою.

Приклад. Перша дисциплінарна палата ВРП притягнула суддю [Карнауха А.С.](#) до відповідальності та застосувала до нього дисциплінарне стягнення у виді догани. Доповідач у цій справі пропонував застосувати до судді Карнауха А.С. стягнення у виді подання про звільнення з посади. Незважаючи на те, що позиція доповідача у справі не збігалася з кінцевим рішенням дисциплінарної палати, скаржнику не було надано право оскаржити це рішення.

Така практика надає можливість дисциплінарній палаті призначати суддям занадто м'які стягнення, незважаючи на те, що за аналогічні проступки інші дисциплінарні палати карають суворіше. У свою чергу ВРП не зможе уніфікувати практику щодо накладення дисциплінарних стягнень, адже дисциплінарні палати не дають заявникам права оскаржувати свої рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Крім того, дисциплінарні палати ВРП публікують думку доповідача у справі у меншості рішень про притягнення до судді до дисциплінарної відповідальності, то ж заявник навіть не завжди може дізнатись про те, що доповідач мав іншу позицію щодо виду дисциплінарного стягнення, яке слід застосувати до судді. Ця вибірковість дисциплінарних палат є дивною, з огляду на те, що ВРП публікує позицію доповідача у всіх справах, незалежно від кінцевого рішення ВРП за наслідками розгляду скарги на рішення відповідної дисциплінарної палати.

Дисциплінарні палати ВРП надають заявникам дозвіл на оскарження виключно у випадках, коли приймається рішення про відмову у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності, і лише тоді, коли думки членів палати щодо цього розділилися.

Приклад 1. Перша дисциплінарна палата відмовила у притягненні до дисциплінарної відповідальності судді [Ізовітової-Вакім О.В.](#) та надала скаржнику дозвіл на оскарження. Зокрема, вона мотивувала своє рішення тим, що доповідач у цій справі пропонував застосувати до судді стягнення у вигляді подання про звільнення з посади.

Приклад 2. Перша дисциплінарна палата відмовила у відкритті дисциплінарного провадження щодо судді [Дев'ятка В.В.](#) та не надала скаржнику дозволу на оскарження. Зокрема, на думку палати, оскільки позиція доповідача збігається з рішенням палати, немає підстав надавати скаржнику дозвіл на оскарження.

4. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ У ДИСЦИПЛІНАРНИХ СПРАВАХ

4.1. Оскарження рішень до ВРП

Судді досить успішно оскаржують рішення дисциплінарних палат до ВРП. *Майже у кожній другій справі (25 з 54) ВРП погоджувалася з аргументами суддів і задовольняла або частково задовольняла їхні скарги на рішення палат про притягнення до дисциплінарної відповідальності*, у тому числі в 13 справах щодо «суддів Майдану». У 19 випадках ВРП припиняла або закривала дисциплінарне провадження, ще у 6 випадках — приймала рішення про пом'якшення дисциплінарного стягнення.

Судді апеляційних та вищих суддів успішніше оскаржували рішення про притягнення їх до дисциплінарної відповідальності.

У 8 випадках з 8 судді апеляційної та касаційної інстанцій успішно оскаржили рішення дисциплінарних палат про притягнення їх до відповідальності. Більше того, у всіх випадках ВРП прийняла рішення про закриття щодо них дисциплінарного провадження.

Водночас судді місцевих судів не так успішно оскаржували рішення про притягнення їх до дисциплінарної відповідальності. Лише у 17 випадках з 46 ВРП вирішила задовольнити їхні скарги повністю або частково.

Як правило, ВРП скасовувала рішення дисциплінарних палат за nereабілітуючими обставинами. У більшості випадків ВРП повністю або частково погоджувалася з висновками дисциплінарних палат щодо допущення судьями дисциплінарних проступків. *Скасування рішення дисциплінарних палат найчастіше було вмотивовано незгодою з кваліфікацією дій судді відповідною дисциплінарною палатою, або незгодою з суворістю дисциплінарного стягнення, застосованого до судді.*

Приклад 1. ВРП скасувала рішення Третьої дисциплінарної палати щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності судді [Зінченка А.В.](#) На думку ВРП, порушення, допущені суддею під час розгляду справи щодо заборони мирних зібрань, не підпадають під ознаки порушення присяги. Натомість їх слід кваліфікувати як істотні порушення норм процесуального права при здійсненні правосуддя.

Приклад 2. ВРП змінила рішення Першої дисциплінарної палати щодо судді [Калашника В.П.](#) Хоча Рада погодилася з кваліфікацією дій судді під час здійснення правосуддя як таких, що свідчать про порушення ним присяги, вона вирішила змінити вид дисциплінарного стягнення на подання про відсторонення з посади на 6 місяців, зокрема, через участь судді у бойових діях під час проведення антитерористичної операції на сході України.

У кількох справах ВРП скасувала рішення дисциплінарних палат через відсутність у діях суддів складу дисциплінарного проступку.

Приклад. ВРП скасувала [рішення](#) Першої дисциплінарної палати ВРП про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів Мацедонської В.Е., Аліменка В.О., Єрьоміна А.В., Горбатюка С.А., Лічевецького І.О. Підставою для скасування рішення стало те, що Перша дисциплінарна палата «вийшла за межі своїх повноважень, оскільки фактично дала оцінку вказаним судовим рішенням, а не діям суддів під час їх прийняття».

4.2. Оскарження рішень до суду

Єдиний державний реєстр судових рішень містить 13 рішень Великої палати Верховного Суду за позовами суддів (колишніх суддів) на рішення ВРП за результатами оскарження рішень дисциплінарних палат у дисциплінарних справах (станом на 10 липня 2018 року). Крім того, одну зі справ про оскарження рішень ВРП встиг розглянути Вищий адміністративний суд України до своєї ліквідації. Так, суд [відмовив](#) судді у задоволенні позову про скасування рішення Третьої дисциплінарної палати ВРП про притягнення до дисциплінарної відповідальності, оскільки відповідно до закону скарга на рішення дисциплінарної палати може бути подана виключно до ВРП. Цю позицію [підтримав](#) також Верховний Суд.

У більшості справ Велика палата Верховного Суду погодилась з мотивацією ВРП та залишила без змін рішення про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Приклад. Верховний Суд [відмовився](#) скасувати рішення ВРП про відмову у задоволенні скарги судді Швиденко В.А. на рішення Другої дисциплінарної палати ВРП про внесення подання на звільнення судді з посади. Такого висновку Верховний Суд дійшов після детального аналізу аргументів судді по суті рішення ВРП.

Однак у трьох справах Верховний Суд скасував рішення щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. В одному з випадків підставою для скасування став встановлений Верховним Судом факт прийняття рішення щодо судді неповноважним складом ВРП. Відповідно до статті 57 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» прийняття рішення неповноважним складом є однією з трьох виключних підстав для оскарження рішення ВРП.

Приклад. Перша дисциплінарна палата ВРП притягнула суддю [Чепурного В.П.](#) до дисциплінарної відповідальності за порушення, допущені під час розгляду питання про взяття під варту до учасника Революції Гідності. ВРП [підтримала](#) це рішення. Однак Велика палата Верховного Суду [скасувала](#) рішення ВРП, оскільки воно прийняте неповноважним складом. Суд встановив, що член ВРП Нежура В.А. брав участь у розгляді справи Першою дисциплінарною палатою, а згодом цей же член ВРП переглянув рішення палати у складі ВРП, що прямо заборонено законом.

В інших двох справах підставою для скасування рішення стала незгода Великої палати Верховного Суду з рішенням щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності за суттю.

Приклад 1. Друга дисциплінарна палата ВРП притягнула суддю [Неганову Н.В.](#) до дисциплінарної відповідальності за порушення, допущені під час розгляду питання про взяття під варту до учасника Революції Гідності. Це рішення [підтримала](#) ВРП. Однак Верховний Суд [не погодився](#) з мотивацією ВРП та скасував рішення про притягнення судді з підстав його невідповідності критеріям обґрунтованості та пропорційності. Верховний Суд вирішив, що дії судді не свідчать про порушенням ним присяги, а можуть бути кваліфіковані лише як істотне порушення норм процесуального права при здійсненні правосуддя. Крім того, на думку суду, ВРП не врахувала повною мірою дані,

що характеризують особу судді під час призначення їй покарання (показники щодо розгляду справ, тривалий стаж роботи, позитивну характеристику тощо).

Приклад 2. Перша дисциплінарна палата ВРП притягнула суддю [Радченка В.Є.](#) до дисциплінарної відповідальності через недостатнє мотивування рішення щодо надання дозволу на обшук. ВРП [підтримала](#) це рішення. Однак Велика палата Верховного Суду не [погодилася](#) з висновками ВРП та зазначила, що суддя діяв у межах закону. На думку суду, ВРП не врахувала, що «застосування до ухвал слідчого судді про надання дозволу на обшук положень, які регламентують загальні вимоги щодо судового рішення суду першої інстанції в кримінальному провадженні, можливо лише з врахуванням особливостей стадії досудового розслідування, яка є відмінною від судового розгляду».

Таким чином, незважаючи на те, що статті 52 і 57 Закону «Про Вищу раду правосуддя» обмежують Верховний Суд у підставах перегляду рішень Вищої ради правосуддя, принаймні у двох справах суд скасував рішення ВРП з підстав, що не передбачені законом. Верховний Суд мотивував свій відхід від положень закону посиланням на практику Європейського суду з прав людини та зазначив, що «можливість оскаржити рішення по суті є гарантією суддівської незалежності та незалежності судової системи в цілому».

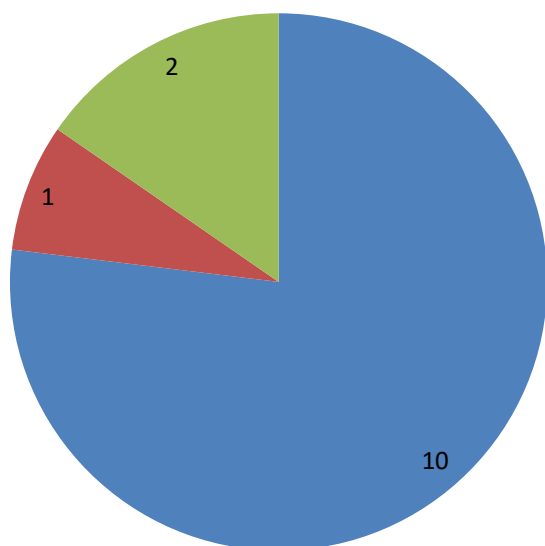
Для довідки: ст. 52 Закону «Про Вищу раду правосуддя» (витяг):

Рішення ВРП, ухвалені за результатами розгляду скарги на рішення Дисциплінарної палати, може бути оскаржене та скасоване виключно з таких підстав:

- 1) склад ВРП, який ухвалив відповідне рішення, не мав повноважень його ухвалювати;
- 2) рішення не підписано будь-ким із складу членів ВРП, які брали участь у його ухваленні;
- 3) суддя не був належним чином повідомлений про засідання ВРП;
- 4) рішення не містить посилань на визначені законом підстави дисциплінарної відповідальності судді та мотиви, з яких ВРП дійшла відповідних висновків.

Ст. 57 цього Закону містить такий самий список підстав для оскарження рішення ВРП про звільнення судді з посади (крім підстави про неналежне повідомлення про засідання ВРП).

Результати оскарження до Верховного Суду

■ Відмовлено у задоволенні позову

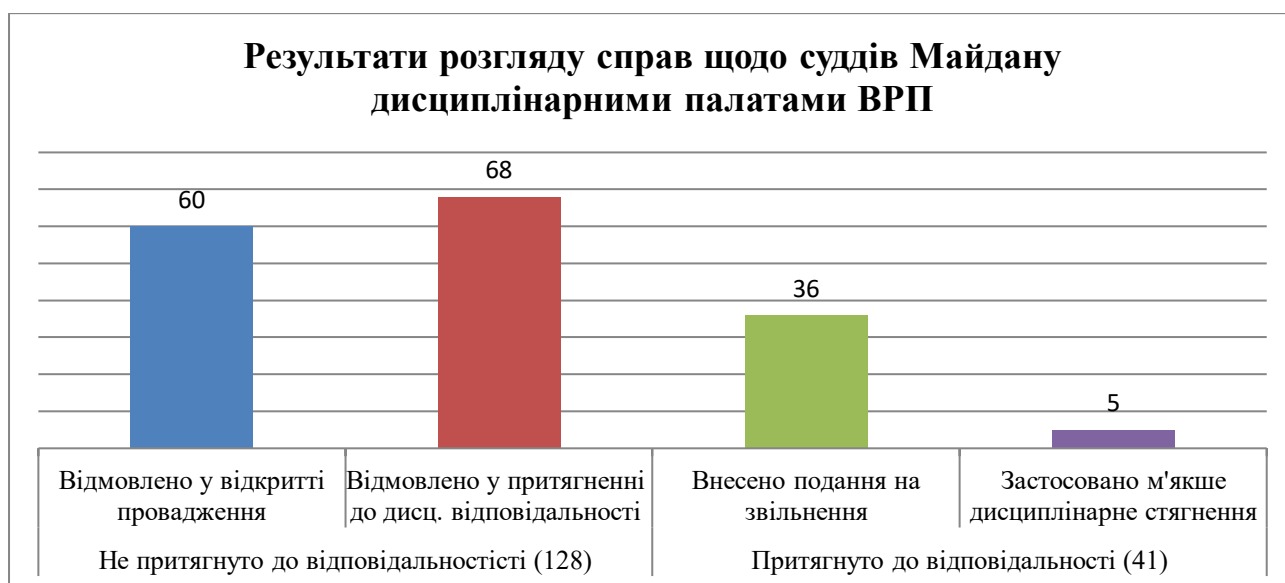
■ Позов задоволено з підстав визначених Законом України "Про Вищу раду правосуддя"

■ Позов задоволено з інших мотивів

5. ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ МАЙДАНУ

За даними ВРП Тимчасова спеціальна комісія з перевірки суддів судів загальної юрисдикції передала до ВРП матеріали щодо 351 судді, які ухвалювали рішення, передбачені статтею 3 Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» (переважна більшість з цих матеріалів стосувалися саме суддів Майдану).

У 2017 році дисциплінарні палати ВРП прийняли рішення щодо 169 таких суддів. Зокрема, дисциплінарні палати ВРП відмовили у відкритті провадження стосовно 60 суддів, відмовили у притягненні до дисциплінарної відповідальності 68 суддів, натомість притягнули до відповідальності 41 суддю за дії, пов'язані зі здійсненням правосуддя під час розгляду, так званих, «справ Майдану». У 36 випадках до цих суддів застосовано санкцію у виді подання про звільнення з посади, ще у 5 випадках суддів притягували до відповідальності у виді подання про відсторонення з посади на строк від 2 до 6 місяців.

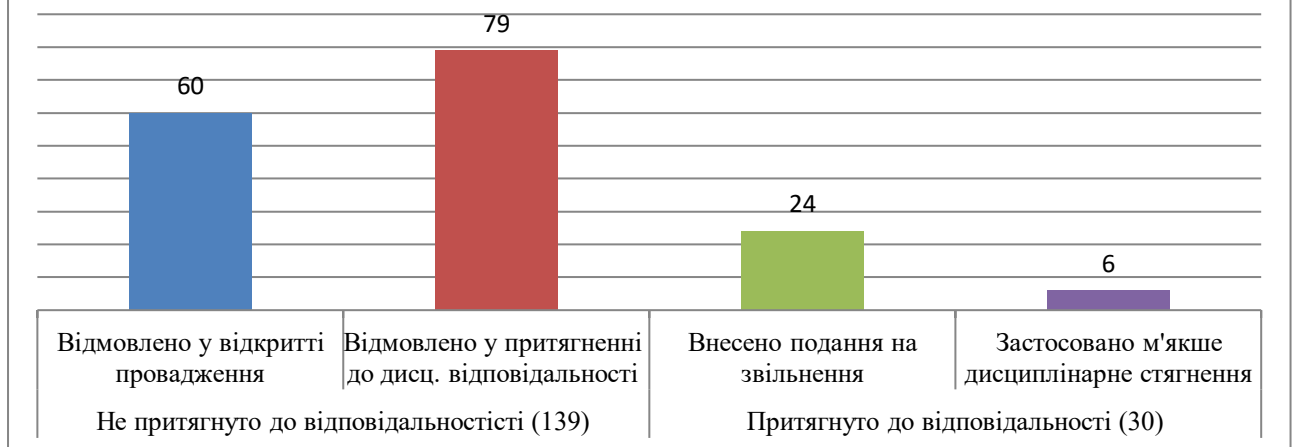

Найчастіше дисциплінарні палати ВРП притягали суддів до відповідальності за дії, пов'язані із взяттям під варту учасників мирних зібрань. У 17 випадках з 21, це стало єдиною підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Решта незаконних дій щодо учасників Революції Гідності каралися рідше. У 16 справах підставою для дисциплінарної відповідальності суддів стали порушення, допущені під час розгляду справ щодо позбавлення учасників акцій протесту водійських прав, у 5 випадках – незаконні дії суддів під час розгляду справ щодо вчинення адміністративних правопорушень, передбачених статтею 185 КпАП (злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця), у 3 випадках – щодо заборони мирних зібрань.

Станом на 10 липня 2018 року ВРП розглянула 28 скарг суддів на рішення дисциплінарних палат, у 13 з яких задовольнила скарги суддів повністю або частково. З них у 11 випадках ВРП закрила дисциплінарне провадження щодо суддів, ще у 2 випадках – пом'якшила дисциплінарне стягнення.

Результати розгляду справ щодо суддів Майдану з урахуванням їх перегляду ВРП

Одним з результатів перегляду справ щодо суддів Майдану стало те, що *жоден суддя, який ухвалював рішення про заборону мирних зібрань, не поніс покарання у межах дисциплінарної процедури*. Щоправда, деякі судді, які забороняли мирні зібрання, усе ж таки втратили посаду.

Приклад. ВРП [задовольнила](#) скаргу судді Серги С.М. на рішення Першої дисциплінарної палати ВРП, яким суддю притягнуто до відповідальності за порушення законодавства під час розгляду справ щодо обмеження права на мирні зібрання. Однак згодом ВРП [відмовила](#) судді у внесенні подання про призначення на посаду, оскільки призначення судді, який грубо порушив норми матеріального і процесуального права під час розгляду справи щодо заборони мирних зібрань, може негативно вплинути на суспільну довіру до судової системи.

Обраний ВРП позадисциплінарний спосіб «покарання» суддів, які забороняли мирні зібрання, є досить сумнівним. Адже за законом ВРП має право відмовити у рекомендації на призначення лише так званим «суддям-п'ятирічникам», тоді як щодо суддів, що були обрані безстроково, такої процедури не передбачено. Таким чином, ВРП по суті може припинити кар'єру суддів з незначним досвідом роботи, тоді як їхні більш «досвідчені» колеги, які вчиняли такі самі порушення, залишаються на посаді.

Помітною тенденцією у розгляді справ щодо «суддів Майдану» стало те що, **ВРП намагається не накладати стягнення, пов'язане зі звільненням з посади, у випадках, коли суддя має право на відставку**. Одразу у трьох випадках (Купрієнко С.І., Біда А.М., Богінкевич С.М.) ВРП свідомо дала можливість «суддям Майдану» піти у почесну відставку, хоча були підстави для звільнення їх з суддівської посади у межах дисциплінарної процедури. Такий висновок можна зробити з огляду на сукупність двох чинників: 1) дисциплінарні палати кваліфікували дії суддів як такі, що свідчать про порушення присяги, та 2) ВРП звільняла їх у відставку за зверненням суддів.

Приклад 1. Суддя [Купрієнко С.І.](#) у кількох справах прийняла незаконні та необґрунтовані рішення щодо позбавлення прав керування транспортними засобами осіб, які були учасниками акцій протесту. Перша дисциплінарна палата ВРП кваліфікувала ці дії як такі, що свідчать про порушення нею присяги, але вирішила застосувати до неї м'якше стягнення – подання про відсторонення з посади строком на 3 місяці. Через місяць після накладення дисциплінарного стягнення ВРП [звільнила](#) суддю у відставку.

Приклад 2. Друга дисциплінарна палата ВРП притягнула до відповідальності суддю [Біду А.М.](#) за незаконні дії під час обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до учасників Революції Гідності. ВРП [скасувала](#) це рішення, оскільки суддя Біда М.А. мав бути звільненим з посади у зв'язку з досягненням ним шістдесяти п'яти років. На думку ВРП, «для особи, яка досягла граничного віку перебування на посаді судді (шістдесят п'ять років) та має необхідний стаж роботи для задоволення заяви про відставку, право на відставку не може залежати від результатів розгляду дисциплінарної справи, відкритої після досягнення граничного віку перебування на посаді судді, оскільки таке право може бути припинено тільки внаслідок вчинення такою особою умисного злочину, встановленого обвинувальним вироком, який набрав законної сили».

Щодо цього рішення члени ВРП Мамонтова І.Ю та Мірошніченко А.М. висловили [окрему думку](#).

Аналіз рішень ВРП та її дисциплінарних палат щодо суддів Майдану свідчить про наявність у діях суддів типових порушень під час розгляду справ щодо учасників Революції Гідності. Зокрема, практично в усіх справах дисциплінарні палати ВРП звертали увагу на те, що судді жодним чином не мотивували застосування до учасників мирних зібрань найсуворіших санкцій, передбачених законом. Більше того, в окремих випадках ВРП встановила, що під час розгляду аналогічних справ у минулому судді використовували м'якші санкції.

У кожній з розглянутих категорій справ, дисциплінарні палати ВРП фіксували наявність у діях суддів кількох типових порушень.

Так, у багатьох справах щодо обрання підсудним запобіжного заходу у виді тримання під вартою, судді:

- не реагували на твердження підозрюваних про застосування до них насильства у період досудового слідства та не зважали на їх фізичний стан, зокрема, на ознаки побиття;
- не наводили достатніх фактів та доказів, які підтверджували наявність обґрунтованої підозри у вчиненні злочинів саме підозрюваними, а не будь-якими іншими особами;
- не давали оцінки суттєвим розбіжностям між різними доказами у справі, зокрема не оцінювали їх з точки зору належності, допустимості та достовірності;
- не досліджували обставин, які характеризують особи підозрюваних;
- не звертали увагу на те, що слідчі дії здійснювалися не уповноваженими особами;
- проводили засідання у нічний час та не звертали увагу на те, що допит підозрюваних під час досудового слідства здійснювався у нічний час;
- ігнорували дані, що свідчили про порушення законодавства під час вручення підсудним повідомлення про підозру.

У справах щодо позбавлення водійських прав, судді:

- не звертали увагу на те, що протоколи про вчинення адміністративних правопорушень складені з явними порушеннями закону;
- ігнорували очевидні розбіжності між рапортами працівників патрульно-постової служби та даними, що наводилися у протоколах про адміністративні правопорушення;
- не мотивували необхідність застосування до осіб, що притягувалися до адміністративної відповідальності, більш суворої санкції у вигляді позбавлення прав, хоча закон допускав можливість накладення альтернативної санкції у вигляді штрафу;
- не надавали жодної оцінки показанням свідків про невинуватість осіб, що притягувалися до відповідальності.

Під час розгляду справ щодо накладення адміністративного стягнення до учасників акцій протесту за нібито злісну непокору законним розпорядженням працівників міліції, суди:

- не мотивували необхідність застосування більш жорсткої санкції у вигляді адміністративного арешту, хоча закон допускав можливість накладення альтернативної санкції у вигляді штрафу;
- не звернули уваги, що протоколи про адміністративні правопорушення складені з порушенням закону (зокрема, не містили необхідних реквізитів);
- не дотримались вимог законодавства під час оцінки доказів (зокрема, надали необґрунтовану перевагу протоколам про адміністративні правопорушення, над показаннями свідків, не оцінили відеозаписи, що свідчили про відсутність у діях осіб, що притягувалися до відповідальності складу адміністративного правопорушення);
- не вжили заходів реагування на дані, що свідчили про побиття осіб, що притягалися до відповідальності, працівниками правоохоронних органів тощо.

Забороняючи мирні зібрання, судді:

- у супереч закону встановлювали автоматичні заборони щодо невизначеного кола осіб, які матимуть намір проводити мирні зібрання у майбутньому;
- встановлювали заборони на необґрунтовано довгий строк та на значній території;
- мотивували свої рішення обставинами, які явно не узгоджуються з положеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та у супереч практиці Європейського суду з прав людини.

Незважаючи на те, що судді розглядали справи, визначені частиною першою статті 3 Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні», з численними типовими порушеннями, **ВРП не побачила ознак системного умисного переслідування учасників мирних зібрань**. Натомість ВРП та її дисциплінарні палати, як правило, відмовляли у притягненні до відповідальності суддів, якщо вони приймали лише одне незаконне рішення щодо учасників Революції Гідності.

Приклад. Третя дисциплінарна палата притягнула до дисциплінарної відповідальності суддю [Терзі І.Г.](#), який заарештував учасника акцій протесту за нібито злісну непокору законній вимозі працівника міліції. Однак ВРП [скасувала](#) це рішення, «оскільки він виніс лише одну, досліджену у цій справі постанову», незважаючи про наявність у матеріалах інформації про інші подібні рішення цього судді (але щодо них не було подано скарг).

Лише Третя дисциплінарна палата ВРП у кількох справах вказала на те, що переслідування учасників мирних зібрань мали системний характер, однак ВРП ці висновки не підтримала.

Приклад. Третя дисциплінарна палата притягнула до дисциплінарної відповідальності суддю [Зінченка А.В.](#), який прийняв рішення про безстрокову заборону мирних зібрань

на території міста Харкова. При цьому палата визнала загальновідомим той факт, що «звернення органів місцевого самоврядування до суду з позовними вимогами про обмеження права на мирні зібрання були спрямовані на протиправне обмеження права на мирне зібрання», а також те, що суддя усвідомлював незаконність своїх дій. ВРП [не погодилась](#) з цим висновком Третьої дисциплінарної палати та вказала, що хоча суддею і допущені певні порушення, вони не є ані системними, ані умисними.

ВИСНОВКИ

Аналіз практики щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності у 2017 році дозволяє зробити такі висновки:

1. Дисциплінарні палати ВРП перевантажені скаргами на суддів. У середньому на одного члена дисциплінарної палати ВРП у 2017 році припала підготовка близько 500 рішень у дисциплінарних справах.
2. Лише одна дисциплінарна скарга з п'яти проходить етап попередньої перевірки. У половині випадків підставою для повернення дисциплінарної скарги є її неналежне оформлення. рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності становлять лише 1% від усіх кінцевих рішень за наслідками дисциплінарних проваджень.
3. Дисциплінарні палати та різні члени ВРП розглядають скарги щодо суддів з різним ступенем ретельності.
4. у 2017 році найчастіше притягалися до дисциплінарної відповідальності судді місцевих загальних судів. Помітна тенденція до збільшення кількості притягнень до дисциплінарної відповідальності суддів спеціалізованих судів (особливо адміністративних) та суддів вищого рівня. Однак судді апеляційних та касаційних судів успішно оскаржували рішення дисциплінарних палат до ВРП. Судді місцевих судів – були успішними в оскарженні лише у третині випадків.
5. Хоча судді з Києва притягалися до дисциплінарної відповідальності майже утричі частіше, аніж з будь-якого іншого регіону України, дисциплінарні стягнення до них, як правило, застосовувалися м'якші
6. У 2017 році дисциплінарні палати ВРП застосовували здебільшого ті підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, що існували й раніше. З 18 нових підстав для дисциплінарної відповідальності суддів палати застосовували лише три. Помітною зміною у порівнянні з дисциплінарною практикою у 2011-2012 роках є різке зменшення кількості випадків притягнення до дисциплінарної відповідальності за порушення строків розгляду справ.
7. Нові підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності не використовуються, зокрема, через те, що ВРП відмовляється самостійно перевіряти різні декларації суддів, хоча має повноваження це зробити самостійно.
8. Спостерігається залежність суворості дисциплінарного стягнення від кількості підстав для дисциплінарної відповідальності, за якими кваліфіковано дії судді. Чим більша кількість підстав для дисциплінарної відповідальності, тим суворіше дисциплінарне стягнення накладається на суддю. На призначення конкретного дисциплінарного стягнення впливають дані, які характеризують особу судді. Однак ВРП не послідовна в оцінці цих даних щодо різних суддів.
9. Найчастіше дисциплінарні палати ВРП накладали на суддів стягнення у вигляді подання на звільнення з посади – у 56 випадках з 88 (щоправда, не всі подання призвели до звільнення).
10. Серйозною проблемою дисциплінарної практики є неуніфікованість підходів різних дисциплінарних палат щодо накладення дисциплінарних стягнень за аналогічні проступки. Різні санкції за схожі дисциплінарні проступки трапляються також і в межах однієї дисциплінарної палати. ВРП не послідовна в оцінці одних і тих самих даних, що характеризують особу судді. Поширені випадки очевидної неспівмірності вчинених суддями дисциплінарних проступків та покарань, які призначають дисциплінарні палати ВРП.

11. У практиці ВРП та її дисциплінарних палат помітна тенденція поблажливого ставлення до голів судів, порівняно з іншими суддями.
12. Різні підходи дисциплінарних палат та непропорційність у накладенні дисциплінарних стягнень здебільшого не можуть бути виправлені на рівні ВРП, адже дисциплінарні палати не надають заявникам дозволу на оскарження, - навіть у тих випадках, коли доповідач пропонував застосувати до судді інше стягнення, аніж обране дисциплінарною палатою.
13. Дисциплінарні палати ВРП надавали заявникам дозвіл на оскарження виключно у випадках, коли приймається рішення про відмову у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності, і лише тоді, коли думки членів палати щодо цього розділилися.
14. Судді досить успішно оскаржували рішення дисциплінарних палат до ВРП. Майже у кожній другій справі (25 з 54) ВРП погоджувалася з аргументами суддів і задовольняла або частково задовольняла їхні скарги на рішення палат про притягнення до дисциплінарної відповідальності. Скасування рішення дисциплінарних палат найчастіше було вмотивовано незгодою з кваліфікацією дій судді відповідною дисциплінарною палатою, або незгодою з суворістю дисциплінарного стягнення, застосованого до судді.
15. Верховний Суд задовольнив 23% скарг суддів на рішення про притягнення їх до дисциплінарної відповідальності у 2017 році (станом на 10 липня 2017 року).
16. Верховний Суд розглядає позови суддів щодо притягнення їх до відповідальності по суті та у повному обсязі – поза межами підстав, визначених законом, мотивуючи це практикою Європейського суду з прав людини.
17. Майже половина усіх рішень про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності 2017 році стосувалася суддів Майдану.
18. Судді Майдану допускали типові порушення під час розгляду справ щодо учасників акцій протесту, однак ВРП не побачила системного переслідування учасників Революції Гідності.
19. Найчастіше суддів Майдану притягали до дисциплінарної відповідальності за незаконне застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до учасників акцій протесту.
20. Жоден суддя на зазнав дисциплінарної відповідальності за свавільні заборони мирних зібрань у період Революції Гідності.
21. ВРП намагалася не звільняти суддів Майдану, якщо вони мали право на відставку.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Вищій раді правосуддя:

1. Розробити он-лайн систему для подання дисциплінарних скарг на суддів через мережу Інтернет. Впровадження такої системи дозволить скоротити часові витрати працівників апарату та членів ВРП на обробку дисциплінарних скарг, та у перспективі призведе до зменшення кількості неналежно оформлених дисциплінарних скарг.
2. Напрацювати та оприлюднити критерії неприйнятності дисциплінарних скарг на основі практики повернення дисциплінарних скарг та рішень про відмову у відкритті дисциплінарного провадження. Зрозумілі, уніфіковані та доступні критерії у перспективі призведуть до зменшення кількості невмотивованих дисциплінарних скарг.
3. Узагальнити дисциплінарну практику і напрацювати та оприлюднити правові позиції щодо застосування закону для вирішення подібних справ. Уніфікувати підходи до оцінки одних і тих самих даних, що характеризують особу судді, і застосування принципу пропорційності.
4. Демонструвати однаке ставлення до суддів, які вчинили аналогічні проступки, незалежно від займаної ними адміністративної посади, чи рівня суду, у якому вони здійснюють правосуддя. Не допускати використання механізмів дисциплінарної відповідальності (як для уникнення суддями відповідальності, так і притягнення) з нелегітимною метою.
5. Після завершення дисциплінарних процедур щодо суддів Майдану опублікувати звіт з поясненням позицій ВРП щодо цієї категорії дисциплінарних справ.
6. Регулярно публікувати звіти щодо дисциплінарної практики з метою посилення юридичної визначеності.

Дисциплінарним палатам:

7. Надавати скаржникам право оскаржувати рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності у разі, якщо застосована до судді дисциплінарна санкція не пов'язана зі звільненням з посади, особливо у випадках, коли доповідач пропонував застосувати до судді інше стягнення, аніж обране дисциплінарною палатою.
8. Використовувати надані законом можливості щодо перевірки скарг, пов'язаних з недекларуванням або неналежним декларуванням у межах дисциплінарної процедури.
9. Формувати послідовну дисциплінарну практику, зокрема, щодо накладення того чи іншого виду дисциплінарного стягнення за аналогічні проступки. У випадку відступу від попередньої практики – ретельно обґрунтовувати мотиви.

Парламенту:

10. Надати суддям та скаржникам рівні можливості щодо оскарження рішень у дисциплінарній справі до ВРП. Доречно, щоб закон встановив певні фільтри, для того щоб забезпечити ВРП від повторного перегляду явно невмотивованих скарг на рішення дисциплінарних палат.
11. Обмежити до одного місяця строк для перевірки дисциплінарної скарги на відповідність формальним вимогам закону (щодо наявності підпису, прізвища, імені, по батькові скаржника або судді, місця проживання скаржника).